

אבל הכא, בביעור חמץ ובשריפת קדשים — בסברא פליגי.

שביעור חמץ הוא מדרבנן שהרי מן התורה סגי בביטול.

וכן שריפת קדשים קלים בירושלים, אינה אלא מדרבנן.⁽⁵⁾

ופליגי בצורת התקנה, על מה הסמיכה.

דרכי מאיר סבר, דין חזרתו לביתו ולירושלים כדי לשרוף את החמץ ואת הקודש, הוא כדין טומאתו, שהסמיכו זאת על שיעור טומאת אוכלים.

מה טומאתו של האוכל היא בכביצה, שאין טומאת אוכלים בפחות מכביצה — אף חזרתו למקומו כדי לשרפו, לא חייבוהו חכמים אלא בכביצה.

ורבי יהודה סבר: שיעור חזרתו הסמיכוהו א-ג על כשיעור איסורו.

מה איסורו [איסור אכילתו] של החמץ והקודש שנפסל ביוצא הוא בכזית — אף חזרתו למקומו כדי לשרפו, חייבוהו חכמים בכזית.

תניא רבי נתן אומר: זה זזה [חמץ וקודש], אין חוזרים בשביל לשרפו אלא אם יש בו כשתי ביצים.

אבני אמר: לעולם לא תיפוך את שיטתם. ואפילו הכי לא קשיא.

משום דחתם בזימון, בקראי פליגי. ואילו הכא בשריפת חמץ וקדשים, בסברא פליגי.

התם בקראי פליגי, דרכי מאיר סבר כיון שמקורה של ברכת המזון הוא מדכתיב "ואכלת ושבעת וברכת", יש לדרוש פסוק זה כך:

"ואכלת" — זו אכילה. "ושבעת" — זו שתייה [לשון "סביאה"].

וכיון ששיעור אכילה בכל התורה הוא בכזית, לפיכך כל שאכלו יחד כזית הרי הם חייבים בזימון.

ורבי יהודה סבר שיש לדרוש את הפסוק כך:

"ואכלת ושבעת" — זו אכילה שיש בה שביעה? ואיזו היא אכילה שיש בה שביעה?

זו אכילה שיש בה שיעור כביצה.

אבל בפחות מכך אין היא משביעה. ואין היא חייבת בברכת המזון.

הלכך, אם לא אכלו יחד כשיעור זה, אינם מצטרפים לזימון.⁽⁴⁾

לחייב ברכת המזון, אלא שהגמרא משייכת לכך גם את המחלוקת ביחס לחובת הזימון.

5. כי מן התורה, דוקא קדשי קדשים או אימורי קדשים קלים נשרפים בקודש. וגזרו רבנן גם על בשר קדשים קלים, אטו קדשי קדשים. תוספות.

ממשעותה שהיא לשון ירושה, ודרשוה ללשון מאורסה, משום שרצו לומר שאין התורה ירושה העוברת מתלמיד חכם לבנו, אלא כל החפץ ליטול יבוא ויטול. מהרשא

4. מחלוקתם של רבי מאיר ורבי יהודה היא כיצד לדרוש את הפסוק "ואכלת ושבעת" ביחס

ולא הודו לו חכמים.

כי הדר [כששבה אליו רוחו], אמר ליה
אבוה: מאי חזית שם בעולם העליון?

אמר ליה רב יוסף: עולם הפוך ראיתי.
אנשים שהם עליונים וחשובים בעולם הזה,
הרי הם נמצאים למטה בעולם העליון. ואלו
שהם תחתונים ובלתי חשובים כאן, נמצאים
שם למעלה.

אמר לו רבי יהושע בן לוי: בני, עולם ברור
ראית! שאותם שנמצאים שם למעלה, הם
החשובים באמת.

ושוב שאלו: ואנן, שתלמידי חכמים אנחנו,
היכי נמצאים אנו התם?

אמר ליה: כי היכי דאיתו אנן הכא — הכי
איתין התם! כשם שאנו חשובים ונכבדים
בעולם הזה, כן אנו בעולם העליון.

עוד סיפר: ושמעתי שהיו אומרים שם:
אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו!

ועוד שמעתי שהיו אומרים: הרוגי מלכות,
אין אדם יכול לעמוד במחיצתו.

והוינן בה: ומאן נינהו "הרוגי מלכות"?

אילימא רבי עקיבא וחבריו [עשרת הרוגי
מלכות], וכי כל מעלתם היא רק משום
שהרוגי מלכות היו, ותו לא?

ומשנינן: אלא על הרוגי לוד נאמר כן.

שפעם אחת אירע שנמצאה בתו של המלך
הרוגה. ואמרו שהיהודים הרגוה. והודו שני
אחים [לולינוס ופפוס] על הריגתה, ומסרו
עצמם להריגה. ובכך הצילו את כל ישראל.

וכתיב באותה פרשה, בסופה: "ביום ההוא
יהיה על מצלות הסוס, קרש לה".

ומאחר שעוסקת משנתנו ביוצא חוץ
למחיצות ירושלים, דרשינן את הפרשה
הבאה, שבסופה היא עוסקת בגבולות
ירושלים.

כתיב "והיה ביום ההוא: לא יהיה אור יקרות
וקפאון".

והוינן בה: מאי "יקרות וקפאון"?

אמר רבי אלעזר: זה אור החמה בגבורתה,
שהוא יקר וחשוב בעולם הזה, ויהיה "קפוי"
לעולם הבא!

"קפוי" הוא ביטוי לדבר קל, והוא תרגום
של "צף". שכל דבר קל צף על פני המים.

וכונת הפסוק, שלעתיד לבוא יאיר אור גדול,
שלעומתו יהיה אור החמה של עכשיו קל
ובלתי נחשב.

רבי יוחנן אמר: אלו הן הלכות נגעין
ואהלות. שיקרין הן בעולם הזה, וקפויין הן
לעולם הבא.

שבעולם הזה הן הלכות חמורות וקשות.
אבל לעולם הבא יהיו קלות ופשוטות לכל.
משום שאז תמלא הארץ דעה [ועיין
במהרש"א].

ורבי יהושע בן לוי אמר: אלו בני אדם
עשירים, שאינם טובים לפני המקום. שיקרין
וחשובים הן בעולם הזה, וקפויין, קלים
ובלתי חשובים הן לעולם הבא.

כי הא דרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי,
חלש ואיתנגיד [חלה וגוע. שפרחה רוחו
למעלה].

והויגן בה: מאי "מצלות הסוס"?

אמר רבי יהושע בן לוי: עתיד הקדוש ברוך הוא להוסיף על תחום ירושלים ולהגדילה, עד למרחק שהסוס רץ ומציל [מטיל את צילו] תחתיו.

כלומר, כמרחק מרוצת הסוס מהבוקר עד חצי היום.

לפי שעד חצי היום, החמה במזרח, וצלו של הסוס נופל על צד מערב. ואחר חצות היום, שהחמה במערב, נופל הצל על צד מזרח. אבל בחצות היום, החמה באמצע הרקיע, וצל הסוס נופל תחתיו.

רבי אלעזר אמר: הכי פירושו דהאי קרא: כל מצילות [מצלתיים, תכשיט] שתולין לסוס בין עיניו, יהיה קדש לה, שיתנדבו אותן ישראל לנדבת המקדש.

ורבי יוחנן אמר: כל הביזה שיהיו בוזזין ישראל מהנכרים ביום אחד, עד שעה שהסוס רץ ומציל [כלומר, מהבוקר עד חצות היום, שבו הסוס מטיל את צילו תחתיו], יהיה נידב על ידי ישראל קדש לה.

והויגן בה: בשלמא למאן דאמר דפירושא דקרא "כל ביזה שבזוזו ישראל תהיה קדש לה", אתי שפיר היינו דכתיב בתריה, "והיה הסירות בבית ה', כמזרקים לפני המזבח".

שמרוב זהב וכסף שיהיה במקדש מחמת הביזה הרבה שתוקדש לה, יהיו כל הסירים שבמקדש עשויים מכסף וזהב, כמו מזרקות המזבח.

אלא למאן דאמר ש"מצלות הסוס" בהנך תרתו עיניו — בהוספה על תחומי ירושלים,

או בהקדש מצלות הסוס — מאי "והיה הסירות בבית ה'?"

והרי בתכשיטי הסוס אין כמות מרובה כל כך, כדי שתספיק לעשות את כל סירות המקדש מכסף וזהב.

ומשנינן: האי קרא מילתא אחריתי הוא, ולא קאי על הפסוק שלפניו.

ובשורה אחרת היא. דקאמר, דמתעתי [שיתעשרו] ישראל, ומתנדבו ומייתי הרבה לנדבת המקדש. ומרוב נדבות, יעשו את כל הסירים שבמקדש מכסף וזהב.

ותו הויגן בה: בשלמא למאן דאמר ד"מצלות הסוס" היינו "כל ביזה שיבזוזו ישראל ביום אחד עד חצי היום יקדישו לה", אתי שפיר היינו דכתיב בתריה "ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות ביום ההוא".

שמרוב עושר שיהיה במקדש, לא יצטרכו הגזברים לסחור בנכסי הקדש.

אלא למאן דאמר לפרש את "מצלות הסוס" בהנך תרתו עיניו אחרים — מאי "ולא יהיה כנעני"?

אמר רבי ירמיה: בשורה בפני עצמה היא. שלא יהיו עניים שם. ו"לא יהיה כנעני" הוא נוטריקון של "אין כאן עני".

ולמאי דמוקמינן מעיקרא ד"לא יהיה כנעני", משמעו שלא יצטרכו הגזברים לסחור בנכסי הקדש. אלמא, "כנעני" הוא סוחר.

והויגן בה: ו"כנעני" מנלן מהמקרא דאיקרי תגר [סוחר]?

ותו הוינן: הא דכתיב "ושמו אחד" — וכי אטו האידינא, לאו שמו אחד הוא? אמר רב נחמן בר יצחק: לא בעולם הזה הוא העולם הבא.

העולם הזה, שמו של הקדוש ברוך הוא נכתב באותיות יו"ד ה"י, ונקרא באותיות אל"ף דל"ת.

אבל לעולם הבא, השם כולו אחד, ואין הבדל בין קריאתו לכתובתו. אלא הוא נכתב ביו"ד ה"י, ונקרא ביו"ד ה"י.

סבר [רצה] רבא למדרשה לשם המפורש של יו"ד ה"י כפירקא [בשבת שהיה דורש לפני הציבור]. ולבאר את הדרשות והטעמים התלויים בשם זה.

אמר ליה ההוא סבא: אין ראוי לדרוש בו ברבים. שהרי "זה שמי לעלם" כתיב, חסר וי"ו, שהוא לשון העלמה. אלמא, צריך להעלימו ולא לפרסמו.

רב אבינא רמי: כתיב "זה שמי לעלם", דמשמע לשון העלם.

ומאיך כתיב "זה זכרי לדור ודור" דמשמע שיש להזכירו ולא להעלימו. ותרתי דסתרי גינהו.

אלא, הכי פירושו: אמר הקדוש ברוך הוא למשה, ולימדו שם של כתיבה ושם של קריאה.

לא בצורה שאני נכתב אני נקרא.

נכתב אני ביו"ד ה"א. ושם זה יהיה נעלם.

ונקרא אני באל"ף דל"ת. ושמי זה יזכר ויקרא.

ומשנינן: מדכתיב "וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע, ויקחה ויבא אליה". וקא מפרש ואזיל.

מאי "כנעני"?

אילימא כנעני ממש, הא ליכא למימר הכי.

כי אפשר שבא אברהם והזהיר את אליעזר שלא יקח ליצחק מבנות הכנעני, ובא יצחק והזהיר את יעקב על כך, ויהודה אזיל ונסיב כנענית?!

אלא, אמר רבי שמעון בן לקיש: בת נברא תגרא היתה. ו"כנעני" היינו תגר, כדכתיב "כנען בידו מאזני מרמה".

ואיבעית אימא: מהכא ילפינן ש"כנעני" היינו תגר, מדכתיב "אשר סוחריה שריב, כנעניה נכבדי ארין".

כתיב התם: "והיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

ותמהינן: אטו האידינא [עכשיו], לאו אחד הוא?

אמר רב אחא בר הנינא: לא בעולם הזה הוא העולם הבא.

העולם הזה, יש בו בשורות טובות ובשורות רעות.

על בשורות טובות אומר האדם: ברוך הטוב והמטיב!

ועל בשורות רעות הוא אומר: ברוך דיין האמת!

אבל לעולם הבא, לא יהיו בו בשורות רעות כלל, וכולו הטוב והמטיב! והיינו דכתיב "ביום ההוא יהיה ה' אחד".

הדרן עלך אלו עוברין

פרק "מקום שנהגו"

מתניתין:

שביעית.

אסור להחזיק בבית פירות שביעית לאחר שכלו הפירות של אותו המין מן השדה. אלא צריך לבערם מן הבית, ולהפקירם.

דכתיב "ולבדמתך, ולחיה אשר בארצך, תהיה כל תבואתה לאכול". ודרשין: כל זמן שהחיה אוכלת מן השדה, האכל לבהמה שבבית. אבל אם כלה לחיה מן השדה, אף כלה לבהמתך מן הבית.

זמן כילוי הפירות מהשדה, משתנה ממקום למקום. נמצא שלפירות של כל מקום ומקום יש זמן ביעור מיוחד משלהם.

לפיכך, המוליד פירות שביעית ממקום שכבר כלו בו הפירות מן השדה [וכבר נתחייבו בביעור], למקום שעדיין לא כלו.

או שהוליד פירות ממקום שעדיין לא כלו מן השדה, למקום שכבר כלו.

בכל מקרה הוא חייב לבערם, משום שנותנים עליו את חומרי המקום שבא ממנו, וגם את חומרי המקום שהלך לשם.

אם כלו הפירות מן השדה במקום שממנו באו הפירות, מעיקר הדין כבר נתחייבו בביעור.

ואף אם שם לא כלו, אלא כלו רק במקום שבו נמצאים עתה הפירות, צריך לבערם. כדי שלא לשנות ממנהג המקום הזה, מפני המחלוקת.

איסור עשיית מלאכה בערב פסח קודם חצות אינו מן הדין. אלא מנהג הוא, כדי שלא יהיו טרודים במלאכה, וישכחו לבער את החמץ, ולשחוט את הפסח, ולהכין את המצות.

שמצוה לטרוח מבעוד יום בכל צרכי הלילה, כדי להסב מיד משתחשך. בשביל שלא יישנו התינוקות.

ואין מנהג זה מחייב אלא במקום שנהגו בו.

א. מקום שנהגו לעשות בו מלאכה בערבי פסחים עד חצות היום, עושין.

אך מקום שנהגו שלא לעשות אז מלאכה, אין עושין.

ב. החולך ממקום שעושין בו מלאכה קודם חצות, למקום שאין עושין בו מלאכה.

או החולך ממקום שאין עושין בו מלאכה, למקום שעושין.

בכל ענין, לא יעשה בו מלאכה.

כי נותנין עליו הן את חומרי המקום שיצא משם, והן את חומרי המקום שהלך לשם.

ג. ואף שהוא בא ממקום שעושין בו מלאכה, ולא נתחייב מעולם במנהג זה, מכל מקום, אל ישנה אדם ממנהג המקום שבו הוא נמצא כעת, מפני המחלוקת.

כיוצא בו, יש לנהוג אף בדין ביעור פירות